

Три сестри: безвихідь

Лариса Іванишина

Виставу випущено 2013 року. У вересні 2016-го – участь у Львові на фестивалі «Золотий лев».

«Три сестри» за мотивами однойменної драми А. П. Чехова
 Режисура, музичне та сценічне вирішення – Ростислав Держипільський
 Хореографія – Юрій Брус
 Художник костюмів – Олена Андрійчук
 Дійові особи та виконавці:
 Прозоров Андрій Сергійович – Олексій Гнатковський.
 Наталя Іванівна – його наречена, потім дружина – Олеся Пасічняк. Ольга – Надія Левченко. Маша – Галина Баранкевич.
 Ірина – Тетяна Гірник. Кулігін Федір Ілліч, учитель гімназії,
 Машин чоловік – Орест Пастух. Вершинін Олександр Гнатович,
 підполковник, батареиний командир – Роман Луцький.
 Тузенбах Микола Львович, барон, поручик – Євгеній Холодняк.
 Сольоний Василь Васильович, штабс-капітан – Ігор Захарчук.
 Івано-Франківський драматичний театр, 2013

Сцена з вистави «Три сестри» за А. Чеховим.
 Режисер Ростислав Держипільський

Чехов був відірваний від столичного життя, хворі легені тримали його в Ялті. В Москві тим часом вирувало літературне життя, був Художній театр, була його дружина – акторка цього театру Ольга Кніппер; усі, хто там працював, стали його друзями. Після «Іванова», «Чайки» й «Дяді Вані», які мали успіх у глядачів, вони вимагали від нього нової п'єси. І Чехов пише «Три сестри», втілюючи у трьох інтелігентних жінках свою тугу за Москвою, за активним життям, яке залишилося в минулому. П'єсу називали оповіданнями в сценах, і в цьому була її новизна. Письменник відійшов від драматургічних канонів. Драму побудовано не на рухові зовнішніх подій, а на тонких порухах життя. Автор був спостережливий, відданий правді життя, творив сценічний світ, залишаючись вірним собі. Його героїням у цьому світі велося дуже незатишно. Сестри Прозорови, прекрасні духом, прагнули щастя, кохання, а опинялися у безвиході.

У виставі іванофранківців причиною безвиході є вчинки Андрія Прозорова. Андрюша, що був порядним юнаком, мав далекоюсяжні життєві плани (грає на скрипці, мріє про кар'єру чи то музиканта, чи то вченого), але йому забракло достатньої наполегливості їх здійснити, потрапляє під чари нахабної особи, що досить швидко зуміла психологічно і морально поневолити його. І Андрюша, усвідомлюючи підлість своїх вчинків щодо сестер (їхній спільний дім – спадок батьків, він уже заставив, аби задовольняти

непомірні апетити законної дружини – хижачки за своєю природою), не збирається розкаюватися. Драма Андрія Прозорова, спершу засліпленого коханням, а потім перевертня, що випав із середовища інтелігентного і перетворився в людину безвольну, слабку, пропащу, звучить пронизливо і переконливо – тут актор Олексій Гнатковський працює не напівтонах, а в повну силу. Ось цей життєво вірогідний мотив твору Чехова став надзвичайно актуальним в Україні 2013 року, й можна припустити, що саме тому Ростислав Держипільський узявся ставити цю п'єсу, вслід за Чеховим простежуючи моральну деградацію інтелігента.

У виставі пронизливо втілено драму втрачених можливостей. Бо не лише Андрюшу засмоктали рутини невдалого сімейного життя та пияцтво, рутини втягнула в себе й сестер. Тільки в них це набуло зовсім іншого характеру. Вони менш схильні до ілюзій, але мріють про щастя, а їхнє прагнення вирватися з гарнізонного містечка й повернутися до Москви, виконує таку собі терапевтичну функцію нездійсненої мети.

Режисура, музичне та сценічне вирішення належать керівнику театру Ростиславу Держипільському. Зробимо ще одне припущення: він обрав для постановки цю річ, аби показати страждання слабкої волею інтелігенції, нездатної чинити спротив агресивному наступу хамства й вульгарності. Аналіз внутрішнього стану героїнь вистави став свого роду реакцією на тогочасну дійсність, що пригнічувала всіх мислячих людей. Бачимо, що порозуміння сестер з Наталією Іванівною, яка уособлює ту наступальну, агресивну вульгарність, жадібність і тиранію, неможливе. На початку ХХ століття після появи п'єси критик «Ново-

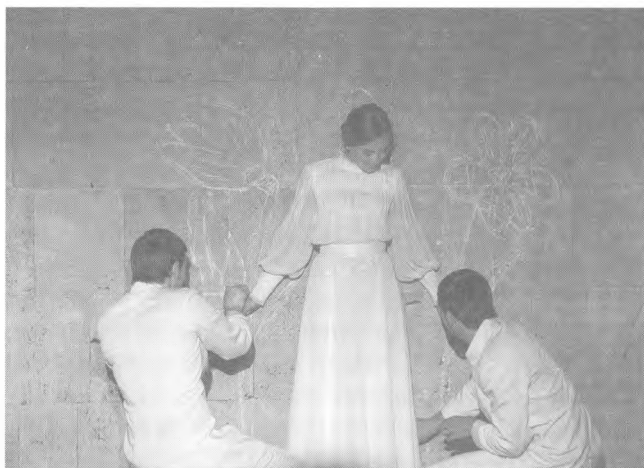
стей дня» писав: «Весь великий інтерес і принадність, що полонить, – у загальній атмосфері моральній і побутовій, в якій живуть три сестри <...>, в колориті п'єси, ще більше – в її вражаюче напруженому настрої». Вистава цілком відповідає цій характеристиці, передає дух п'єси. Саме атмосфера вистави Держипільського найбільше полонить. Є точно схоплена течія життя, і разом з тим – панує сценічна умовність. Сценічне життя героїв завдяки насамперед прекрасному акторському проживанню в образах (професійність акторів, незважаючи на їхню молодість, а, може, завдяки тій молодості, зачаровує), а також сучасним музичним, світловим та відеозасобам, продуманим деталям, виступає єдиним цілим. І глядач, опинившись серед цього товариства, спершу веселого і життєрадісного, згодом – дедалі сумнішого, втягується у їхнє життя, проймається їхньою тугою.

Режисер відійшов від п'єси, скоротивши персонажів другого плану, але зробив це коректно, підпорядкувавши твір своєму концептуальному прочитанню. І хоча після вже сказаного твердження, що на першому плані у виставі – нездійснене кохання, прозвучить парадоксально, все ж ми, глядачі, втягнулися в особисті драми сестер Ольги, Маші та Ірини, співпереживаємо їм. Адже ці троє сприймають усіх довкола такими ж добрими і благородними, як і вони самі. І це показано не як ілюзія, не як самообман, а як природний стан людини.

Енергія руху акторів – і зовнішнього, і внутрішнього – дає ефект справжності почуттів. Атмосфера туги виринає через те, що в персонажів є благородні поривання, але втілити їх вони не можуть. Вершини (Роман Луцький органічний у цьому класичному образі порядного й нещасливого в особистому житті підполковника) покохав Машу, вона – його, але обоє одружені, йти за покликом кохання не можуть, життя розлучає їх. Страждання Маші – це та моральна колізія, що гостро зазвучала в драматургії початку ХХ століття, коли розкріпачення жінки, її прагнення любові входить у суперечність з обставинами, неможливістю порвати подружні узи.

Це вистава також про те, як знищується простір доброти і радості, як з життєвого середовища витісняється культурне наповнення (ситуація у другій дії, коли мають прийти ряджені, а Наташа як повелителька в домі Прозорових, наказує їх не приймати, тоді як сама їде покататись на тройці з Потаповим). Взавши під каблук Андрюшу, вона просто виживає сестер з будинку. Її натура не приймає радості інших, вона воліє руйнувати людські контакти, а не налагоджувати їх. Воліє вибити ґрунт з-під ніг людям порядним, помикати ними і в побутовому, і в психологічному сенсі. Переконаність, що всі довкола – винні без вини, що все довкола належить їй, породжує звичку жити на широку ногу. Якою пізнаваною й, на жаль, поширеною, була така особа тоді, коли вистава готувалась!

Залишається подякувати і постановнику, і акторам вистави за точне прочитання Чехова, за дивовижний настрій, за художні тонкощі, за чеховську пронизливу тугу, за особливу барву, яка називається поезією.

Сцени з вистави «Три сестри».
Режисер Ростислав Держипільський.
Івано-Франківський драматичний театр